

NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Novice izhajajo v Ljubljani
vsak teden dvakrat, nam-
reč v sredo in saboto.

Odgovorni vrednik Dr. Janez Bleiweis.

Veljajo za celo leto po pošti
4 fl., sicer 3 fl., za pol leta
2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XI.

V sredo 20. julia 1853.

List 58.

**Nova cesarska postava,
ktera zadeva služnosti ali servitute v gojzdi
in na družih zemljiših.**

42. del nemškega državnega zakonika je prinesel te dni nov cesarski patent od 5. tega mesca, kateri zadeva služne pravice ali servitute v gojzdi (borših) in na družih zemljiših in je za vse dežele avstrijskega cesarstva veljaven, razun Ogerskega, Erdeljskega, Horvaškega, Slavonskega in Dalmatinskega.

Ker je taka že zdavnej zaželjena postava silno važna vsacemu, naj je lastnik kakega s služnostjo obloženega gojzda ali zemljiša, ali pa vživavec take pravice, povzamemo poglavitne reči iz nje in jih podamo bravcem „Novic“ v vednost.

Pervi odloček

te postave ukazuje določila sploh, kaj namreč spada v to postavo ali kaj je nje zapopadek, in kako naj se doveršujejo določeni predpisi.

Zapopadek te postave so:

1. vse pravice v tujem gojzdu (borštu) les sekati (dervariti), ali les in druge gojzdne pridelke iz tujega gojzda dobivati, naj imajo ti pridelki kakoršno koli ime (stelja, gobe, smola, želod, ježice, poberšina vsahnelega lesa itd.);

2. vse pravice na tuji zemlji (na tujem gruntu) živino pasti;

3. vse druge poljske služne pravice (servitute), ako že niso zapopadene v ravno imenovanem 1. in 2. odstavku, pri katerih je služna zemlja gojzd ali za gojzdnarstvo namenjen svet, ali pri katerih je veljala razmera kakor med gruntno gospodko in podložnem zemljišu; — dalje zapopada ta postava:

4. vse pravice, po katerih jih več vkupej kak svet v posesti ima, ali ga skupej vživa, naj že bojo ti poprejšne grajšine in pa občine ali soseske (komuni), ali nekdanji podložniki, ali po dve ali več občin (sosesk). Le ti patent pa velja za vse tukaj našete pravice samo takrat, kadar so one stanovitne, ne pa le za nekaj časa dovoljene in preklicljive. Tudi ti patent ne zadeva za kak določen čas sklenjenih pogodb ali kontraktov les sekati ali koga z lesom zakladati, ravno tako tudi ne zadeva tistega lesa ali dery, ki se morajo stanovitno cerkvam, faram, šolam in ustanovam (štiftingam) odrajtovati.

§. 2. Po odločbah tega patenta je treba dalje ravnati z vsimi tistimi dervašinami ali gojzdnimi služnostmi in pravicami tuj gojzd vživati in na tujem živino pasti, ktere so bile podeljene ali iz cesarske milosti dovoljene v gojzdi, kateri so vsled pravice veličanstva cesarski, in sicer tudi tistikrat,

kadar se te pravice po postavah in predpisih, za spolnovanje gojzdno-veličanstvene pravice danih, štejejo za preklicljive.

§. 3. Za take dovolitve ali odrajtvila pa, ktere so po ukazih za odvezo ali oprostenje zemljiš (Grundentlastung) odpravljene (vzdignjene), ali ktere so odkupljive, pričujoči patent ne velja. S takimi je samo po tem ravnati, kar tisti ukazi za oprostenje zemljiš zapovedujejo.

§. 4. Pravice, od katerih se govori v tem patentu, se imajo ali odkupiti, ali pa, če se ne morejo odkupiti (od tega se bo v §. 5. govorilo) se imajo na vse strani tako uravnati, da se, kolikor je moč, zemljiše oprosti svojih bremen (obtežing); pri poravnanju ali reguliranju teh pravic se mora pa natanjko vstanoviti: na kolikem prostoru, kje, kako, ob katerem času, doklej, v kateri meri itd. naj se prihodnjič vživajo.

(Odkupljenje ali reguliranje teh pravic je tedaj dvojna pot, po kateri se izgotovijo ukazi pričujočega patenta.)

§. 5. Popolnoma ali saj deloma (nekoliko) odkupiti se pa zamorejo te pravice le tistikrat:

- kadar se dajo take odkupiti, da se navadnemu poglavitnemu kmetovanju tistega zemljiša, na katerem so take pravice ali služnosti, s tem taka škoda ne stori, ki bi se ne dala popraviti;
- kadar bi se z odkupljenjem kmetijstvu sploh več ne škodovalo kakor pa koristilo, in
- če se tisti, ki te pravice vživajo, in uni, ki so jim dolžni to dopuštati, kakor je po §. 9. dovoljeno, ne zmenijo med sabo, da naj se te pravice ne odkupijo, temuč da naj se le postavno v red denejo ali regulirajo.

(Dalje sledi.)

Kmetijska skušnja.

(Nov dokaz, kako neizrečeno dobro je umno gleštanje senošet). Z veseljem smo slišali sledečo skušnjo, ktera sama po sebi brez veliko besed vnovič spričuje: koliko dobička donaša umno gleštana senošet: Gospod vlastnik Mokriške grajšine grof Gustav Auersperg je lansko poletje 25 oralov veliko močirno senošet na suho djal, in potem tako napravil, da se zamore sedaj voda na-njo napeljavati. Poprej se je pridelalo na ti senošeti k večem 25 vóz po 15 centov kislega sena; če je pa zlo deževalo, se še kositi ni mogla. Letos vkljub obilnemu dežju, je pridelal gosp. grof 36 vóz po 20 centov, tedaj 720 centov; prodal je pa še drugim kmetovavcem en kós nepokošene senošeti za 544 fl., ki so nakosili sena okoli 1600 centov. Tedaj

NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Novice izhajajo v Ljubljani
vsak teden dvakrat, nam-
reč v sredo in saboto.

Odgovorni vrednik **Dr. Janez Bleiweis.**

Veljajo za celo leto po pošti
4 fl., scer 3 fl., za pol leta
2 fl. po pošti, scer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XI.

V saboto 23. julia 1853.

List 59.

Kako se o toči škode obvarovati?

Letos se od vsih krajev toliko od toče sliši, da gotovo vsak umen kmetovavec premišluje: kako bi se dala ta nadloga odverniti, ktera v eni uri pokonča vseh pridelk kmeta.

Kaj pomaga jok in stok revežev, ktere je huda ura zadela, — kaj pomaga strah tistih, ki so srečno vsli letos škodi hude ure, ako nas bo drugo leto huda ura spet ravno take našla, kakor letos! Jokati se zna vsaka baba, — pomagati si mora mož, z umnostjo in s terdno voljo.

Vsak vè, da tri uime so, ki gospodarju včasih hipoma poberó premoženje: oginj, povodinj in toča.

Nobena teh uim pa se ne primerja vsako leto tolikrat, kakor toča. Dosti hiš je, ki niso nikdar pogorele, — ni ga pa skor polja, ktere ga bi ne bila toča že včasih več ali manj poškodovala.

Dolgo je terpelo, preden so naši ljudje spregledali in spoznali veliko dobroto, če gospodar svoje pohištvo zavarje pred škodo ognja (asekurira). In še vsi ne spoznajo tega!

Kar pa zavarovanje zoper škodo toče zadene, je se bolj žalostno pri nas; od tega le malo kaj slišati hoče. In kako silno silno potrebno bi bilo to! In kako lahko tudi!

Če bi pri nas gospodarji kaj prave skerbí imeli za svoje polje, in če bi bilo kaj prave bratovske ljubezni med nami: kmalo bi bilo velicih nadlog po toči konec.

Kako nek?

Vkup bi stopili v vsaki deželi vsi kmetovavci, od naj manjšega do naj večjega, in vsak bi vsako leto plačeval za svoje posestvo kaj malega v kaso za točo.

Kakor so sedanje asekuracije zoper škodo toče, straši zares marsiktere ga veliko plačilo, — ali če vsi kmetovavci, v vsaki deželi posebej, stopijo v tako družbo, ktera bi se po pravici bratovsina imenovala, bi bilo letno odrajtvalo tako majhno, da tudi naj bolj ubogi kmet bi tak znesek lahko plačal ali v dnarji ali blagu.

Krajnska kmetijska družba je lani predlog storila: naj bi vlada vsacega primorala, da se mora asekurirati, — al ker bi ljudje berž hrup zagнали, da se jim spet nov davk naklada, se ni nadjati, da bi se to siloma storilo.

Mi pa vprašamo vsacega poštenega kmeta: ali je to davek, če plačaš 1 goldinar, v nesreči pa potem 100 gold. nazaj dobiš? Če ti tudi toča 10 let prizanaša, 11. leto te bo že doletela. Danes pomagaš ti drugim, drugo leto bojo ti pomagali tebi!

Kako bolj mirno bi gledali potem ob hudi uri sive oblake, s kterimi toča priverši!

Pa kaj! če naši ljudje tega nočejo spoznati, čeravno je jasno kot beli dan, in če imajo sto izgovorov, ki pa vsi skupej niso vredni piškavega oreha.

Pervo je po naših mislih: naj duhovni gospodje, naj kantonski poglavarji, naj župani, naj učitelji in vsi umni kmetje in drugi priyatli kmetijstva in srečnega ljudstva sedaj, ko imamo toliko nesreč po toči pred našimi očmi, širijo med ljudstvo dobrovoljne poduke: kako potrebno je, in kako lahko je, se z majhnimi stroški o toči obvarovati velike nesreče, če se vsi kmetovavci, od prvega do zadnjega, združijo v to bratovsino.

Ta bratovsina — bratovsina sv. Primaža — se bo lahko napravila, če bo le ljudstvo po kmetih povsod dobro podučeno. Očiten mu mora biti dobiček, ki izvira iz take bratovsine, ne le kar posvetno, temuč tudi kar dušno srečo zadeva, ker pomanjkanje in revšina sta oče in mati stoternih napák in pregreh.

Bravci „Novic“ že vedó, da gosp. deželni poglavar na Českem je izdelal osnovo take asekuracije zoper točo, in da c. k. ministerstvo bo nek podalo to osnovo tudi drugim deželam v prevdark.

Naj bi te naše besede pripravljale saj pot, da se od vsih strani dobrovoljno sprejme tista osnova, kadar do nas pride.

Nova cesarska postava, ktera zadeva služnosti ali servitute v gojzdi in na družih zemljiših.

(Dalje.)

§. 6. tega patenta razklada opravila, ki jih imajo cesarske gosposke (vradniye) zastran odkupljenja in uravnanja, ter pravi, da:

- a) gosposke morajo tiste dela, ktere zadevajo pravice v §. 1. pod številkami 1, 2, 3 a) in v §. 2. nastete, same iz svoje službine dolžnosti opraviti;
- b) dela pa, ktere zadevajo pravice, ki so v §. 1. pod številkami 3. b) in 4. a) in b) nastete, imajo le tistikrat opraviti, kadar jih kak vdeleženec za to zaprosi.

§. 7. Za odkupljenje kakor tudi za uravnanje ktere koli vživane pravice je treba pozvediti in na gotovo postaviti:

- a) kakošen je ti vžitek, in koliko obseguje;
- b) na katero pravico (pravno razmero) se opera;
- c) ktero zemljiše (kteri grunt) zadeva;
- d) kdo to pravico vživa, in kdo mora to vži-

vanje dopuščati ali terpeti; če pa gré za kako vkupno posestvo, se mora pozvediti: kateri so vkupni posestniki ali sopesestniki;

- e) dalje se morajo pozvediti tisti dogodki, iz katerih je mogoče odločiti: kako, koliko časa in v kateri meri se ima uživati tista pravica, ktera se ima uravnati;
- f) se imajo pozvediti tiste davšine, ki jih je uživavec dolžan nasproti posestniku obteženega (služnega) zemljiša odrajtovati;
- g) poslednjič se imajo tudi vse tiste razmere in okoljine pozvediti, iz katerih se bo dalo razsoditi: ali se bojo dale te pravice odkupiti ali pa le uravnati (regulirati) in pa kako in koliko (po §. 4. in 5.)

§. 8. Da se to zvê, je treba vse vdeležence (lastnike zemljiša in pa živavce služnih pravic) zaslišati, in sosebno deržati se tega, kar oni enako in edinoglasno povejo.

§. 9. Gosposke naj si kar je le moč po svoji službini dolžnosti prizadevajo, vsako delo, naj bo odkupljenje ali uravnanje teh pravic in tudi prepirljive reči, tako opravljati, da se vdeleženci (posesestniki zemljiša in pa živavci pravic) z lepo (brez pravde) med seboj spravijo.

Vdeženim je na prosto voljo dano, se med sabo tako zediniti, da se za odkup dotičnih pravic ali nekaj zemlje odstopi (prepušči), ali znesek v gotovem dnarji izplača ali na kakošno vižo zavarje (zagviša), ali da se kakošno drugo odplačilo dá, ali da se (po §. 5. c) med sabo dogovore (zastopijo), kako bojo namesto odkupljenja tiste pravice le uravnali ali v red djali.

Tak dogovor se smê le tistikrat overati, če bi bilo temu nasproti, kar le-ti patent, sosebno gledê na kmetijstvo sploh, zaukazuje, ali pa, kader bi se bilo po pravici bati, da se dogovor ne bode dal izpeljati.

§. 10. O tem, kar se ne dá z lepo (brez pravde) poravnati, bodo zato postavljene gosposke po dokaznih pismih, gosposkinih sodbah in po izvedeni postavní posesti razsodile, in se pri tem deržale zlasti zaukazov tega patenta, potem pa starejših deželnih in političnih postav vsake kronovine in občnega deržavlanskega zakonika.

§. 11. Kadar je gotovo, da ima kdo pravico kakšnega vžitka na tujem zemljišu in da se je te pravice posluževal, pa se vendar po določilih §. 10. ne dá na gotovo postaviti, v kateri meri ali velikosti mu to vživanje gré in v kateri primeri se ga imajo deležniki posluževati, takrat se po pravilih te postave mora ta mera in primera po srednjem prerajtu tega vživanja od leta 1836 do konca leta 1845 določiti.

Če bi pa iz te dôbe ne bilo dovolj izkazov, da bi se mogla ta srednja mera prerajati, ali če se pravica ni mogla vsako leto vživati, se mora mera vžitka, ki komu gré, po zvedenih možêh na letni znesek ustanoviti.

§. 12. Ako bi bil živavec pravico svojo zoper pogodbo (kontrakt) vžival, ali če se ravno po pogodbi ravnal, v vživanju pa vendar postavno določilo prestopal, mu to ne smê nikdar v dobro biti.

Nasproti se pa tudi ne smê v rajtingo devati, ako bi bil živavec za nekoliko časa od služnosti podverženega zemljiša zato manj vžival, ker se na njem ni zadosti pridelovalo, ali ker so nesreče živavcu kaj živine pokon-

čale. Pravica terja, da se zavolj tacihi okoljšin živavcu služnih pravic krivica ne zgodi.

§. 13. Če se pa vdeleženci niso po §. 5. in §. 9. spravili in zedinili, se mora, gledê na okoljine v §. 5. omenjene in po §. 7. pozvedene, razsodba storiti:

- a) ali se imajo pravice popolnoma odkupiti in kako, ali če se imajo le uravnati;
- b) ali se imasaj nekoliko te pravice odkupiti in kako, in koliko naj se je po tem takem uravná;
- c) zadnjič: ali se ima morda pravica tako uravnati, da bode ta uravnava le za toliko ali toliko časa veljala, in da se mora, ko ti čas preteče, pravica odkupiti.

V teh razsodbah morajo biti povedani vzroki: zakaj se je tako in ne drugač razsodilo.

§. 14. O razsodbah: kako se ima kakošno vživanje odkupiti, imajo veljati sledeče 3 pravila:

A. Ali naj se odkupni kapital v 3 mescih potem, ko je razsodba pravno moč zadobila, izplača in sicer, kakor si lastnik služnega zemljiša izbere: ali v gotovem dnarji ali pa v dolžnih pismih, ki jih odvezni zalog (fond) za služno zemljiše izda, ako je po odločbah §. 5. takošien odkup dopušen, in če lastnik služnega zemljiša ne terja, da bi se pravica z odstopljenjem primernege zemljišnega kosa odkupila.

B. Ali naj se odstopi en kos zemljiša za pravice, ki so v §. 1. v odstavku 1, 2, 3 in v §. 2: imenovane, in scer:

- 1) če lastnik služnega zemljiša to terja ali dovoli, al pa
- 2) tudi zoper voljo lastnika, če so

a) okoljšine take, kakor so v §. 21. popisane, in ako pravica ne zadeva zgolj kakenga postranskege vživanja (Nebennutzung) na služnem zemljišu;

b) če lastnik služnega zemljiša v postavljenem času ne plača odkupnega kapitala ne v gotovem dnarji ne v dolžnih pismih, ako postava v §. 5. a) ni temu nasprot.

C. Ali naj se zemljiše razdeli v vsih tistih okoljšinah, kjer se po naukazu §. 5. vkupne pravice več posesestnikov ali živavcov (glej: §. 1. odstavek 4.) odkupiti smejo.

(Dalje sledi.)

Kakšna je sorodnost Slayenov z Indianci.

Razložil Davorin Terstenjak.

Iz rokopisa: »Kdo so bili Noričani in Panonci, Kelti ali Slovenci ?«

(Dalje.)

Slavska, boljê rečeno vindiška rodovina je po preiskovanjih učenih etnografov in historikov naj mlajša, ki se je naj pozneje iz Indie v Europo preselila. Tudi časa njenega preselovanja nam noben historičk izvirk ne povê.

Vindiško pleme je iz Indie koračilo skoz prednjo Azio, verjetno êz Heléspont ¹⁾, in od ondod dalje v pokrajine med Drinom, Drilom in jadranskim morjem ležeče, skoz doline babjih gor (montes baebii ²⁾ dalje skoz ju-

¹⁾ Drugi pot ni bil mogoč, kakor êz Helespont, kateri je morebiti enkrat celina bila, ktera se je še le skoz presilne zemeljske prekucije raztergala. Po morji je tako silna množica težko v Europo prišla. Naj slavenski učeni može ti pot boljê presodijo; vreden je ostrega preiskovanja.

²⁾ Βαβυλὼν, kakor Ptolomej piše, je zdaj pogorje, ktero po krajih raznih ima različna imena: Skardag, Despotdag itd.

gajoči podnebni zrak (ljust); sila veliko zemlje bi se potem pridobilo in sto in sto mostičev in mostov bi tudi treba ne bilo. In, kar je še pglavlna reč: kako lepo bi se dalo močenje (Bewässerung) napraviti.

Vém, da tako obšlrno delo se ne da mahoma opraviti, da je dnarja in časa k temu potreba, — ali če se vsi posestniki združijo, in jih vlada v tem početji podpira, je vse mogoče.

Višji ležeči del močirja se da tudi le deloma drēnažiti. Na nasvet krajske kmetijske družbe, ktera si hvale vredno prizadeva, po vsem svetu slovečo drēnažo tudi na Krajskem vpeljati, bodal častiti Ljubljanski magistrat eno svojih senožet zraven Dolenske ceste pod nekdanjim Gromadckitovem gradom še to leto drēnažiti. Naj jo zdej, dokler še ni drēnažena, pogleda vsak, kteremu je za te dela mar, kakošna trava rase na nji, in naj jo ogleda prihodnje leto, kakošna bo. Vidil bo velik razloček že prvo leto. — Gospod Baumgartner že nareja perstene cevi (rore).

Naj bi s pomočjo drēnaže se pod vlado premilega sedanjega cesarja Franc-Jozefa to delo blagoslovjeno dognalo, ktero je tako milostno in skerbno začel Franc I. in krepko napredovati dal Ferdinand I.

Nova cesarska postava, ktera zadeva služnosti ali servitute v gojzlih in na družih zemljiših.

(Dalje.)

Drugi razdelk.

Posebne odločbe.

A. Kako služne pravice (servitute) uravnati (regulirati).

Od lesa in derv.

§. 15. Kadar se morajo vživane pravice popolnoma ali deloma ali tudi le na odločeni čas uravnati ali v red djati, je treba natanjko vse odločbe tega uravnanja s pismom na terdno postaviti in scer tako, kakor §. 4 ukazuje in kakor se bo v sledečih predpisih govorilo.

§. 16. Vse dervašine in scer pravice les ali derva dobivati (ako ne zadevajo samo suhljadi in poberšine ali pa štorov in korenin) se morajo tako uravnati, da se odloči: koliko se bo lesa ali derv vsako leto ali ob družih časih dobivalo, in na kterem mestu se bo dobival.

Koliko se bo derv za kurjavo vsake sorte (naj bo za ognjiša, fužine, oglarije) dajalo, se mora vselej kakor letna davšina izgovoriti po meri Dunajskih sežnjev (klafter), in pa določiti: kako dolge bojo polena, in kakošna v vsakem kraju navadna sorta bo: ali lepe polena, ali bolj izmeček, ali butare itd.); — les za stavbe (cimpre) in za drugo rabo, kakor za izdelke tesarske, mizarske itd. se pa mora odmeriti v taki lastnosti, ki se prilaga namenu zadobljene pravice, ali v kuabičnih čevljih te in te dolgosti in debelosti, ali v izrečenem številu debel, hlodov, rant odločene dolgosti in debelosti — in vse to se določi, kakor je kje potreba: ali za vsako leto ali za daljši čas, v kterem smé vživavec po večkrat ali pa tudi vés les, kteri mu gré, na enkrat terjati.

§. 17. Pravica do poberšine suhljadi ali štorov in korenin se ima le tistikrat vstanoviti na letno odrajtvllo, kadar lastnik gojzda sam to želi.

To določilo se ima po Dunajski meri in sorti derv zgoditi.

Kadar se to zgodi, je treba po predpisu §. 11. izrajtati: koliko vživanje te pravice na leto znese. Koliko pa je tivžitek vreden, in koliko derv je odmeriti za čisti dobiček, kterega je vživavec iz poberšine in štorov za kurjavo imel, to se odločuje po §. 26. te postave.

Od pašnih pravic.

§. 18. V razsodku pri uravnanju pašnih pravic se mora ustanoviti: kakošne sorte živino, koliko glav, v kterem času smé kdo na pašo goniti in v kteri meri smé to pravico vživati. Ravno tako je treba v tem razsodku tudi druge služnosti v red djati, če bi združene bile s pašno pravico; take pravice so na priliko: živino po ptujem goniti, živino napajati, — dalje, da se pašnik ogradi ali zaznamova, čuvaji postavijo itd.

§. 19. Pri uravnavi paše po gojzdu ali po takem svetu, ki je za rejo lesa namenjen, se mora določiti prostor za pašo vsako leto, kteri kosi gojzda so za pašo odločeni, v kterem času in kako se bojo pašniki odkozovali.

(Dalje sledi).

Kakšna je sorodnost Slavenov z Indianci.

Razložil Davorin Terstenjak.

Iz rokopisa: »Kdo so bili Noričani in Panonci, Kelti ali Slovenci?«

(Dalje.)

Če to reč globlje presodimo, vidimo, da glavni bogovisevernih Vindov niso nič drugega, kakor prestavki indiskih imen v slavenska. Ker so zgodaj svojo samostalnost zgubili in pod oblast drugih narodov prišli, jim ni mogoče bilo svoje častje tako razvijati, kakor južnim, kteri so brez dvombe po načinu indiskih braminov imeli šole, v kterih so se mladenči podučevali v verozakonskih rečeh, znabiti tudi v svetem jeziku braminov. Pri južnih Slavenih so se gotovo ohranili prepisi svetih bukev »Vedas«, »Puranas«, »Gita« itd., kar vidimo in se prepričamo iz tega, ker na rimskih kamnih lastna imena po tih bukvah prejeta najdemo ¹⁾, kakor »Vedius«, »Puranus«, »Giton« itd. Severnim je brez dvombe le ustmeno izročilo obdržalo staro indiško vero v poznejših časih, južnim pa pismeno. Tudi človek ima do verozakonskih reči in božjih imen večjo pobožnost in častenje, kakor do posvetnih, zato tudi se imena bogočastja verozakonskih obredov itd. niso tako hitro pozabile, kakor imena vsakdanjega življenja in občenja, ktere so zapopadene v izrazih jezika.

Da so severnoslavenska glavna božanstva ednaka z indiskimi, samo s slavenskim imenom, to vidimo iz indiske trojice Trimurti. Paulin (*System Brahm.* stran 106.) piše o nji sledeče: »Trimurti seu Trinitas indica. Ex sententia Indorum Brama est creator, Višnu conservator, Živa est destructor, vindex et iudex, cui animarum post mortem cura obtigit. Samserdamicum »tri« significat tres, »murti« vero personam vel corpus. Trimurti seu trinitas indica sunt tres personae etc.« Pri severnih Slavenih se veli ta trojica: Triglav (*Vita s. Ottonis* L. 2. c. 13.) in se reče od njega: »ideo summum Deum habere tria capita, quoniam tria procurat regna, id est, coeli, terrae et inferni« (primeri: Brama, Višnu, Živa).

Tudi po duhu jezika slavenskega je Triglav dosledni prestavek indiskega Trimurti, ker Slovenec pomeni »glava« tudi rabi v pomenu »oseba«, individuum, persona; postavim: deset glav živine pase.

¹⁾ Muhar: *Gesch. d. Steier.* I. 366, 368, 375.

Nova cesarska postava, která zadeva služnosti ali servitute v gojzdih in na družih zemljiših.

Drugi razdelk.

Posebne odločbe.

(Dalje.)

B. Za odkupljenje služnih pravic.

§. 24. Kadar je gotovo, da se ima kaka pravica odkupiti, se mora s posebno razsodbo izgovoriti, da je vživana pravica nehala in namesto nje to ali to plačilo stopilo.

§. 25. Za tarifo tega odkupljenja ima veljati vrednost letnega vžitka, ktera se razodeva iz uravnave, ktera je bila po tem patentu morebiti že dogotovljena, ali ktera bi se bila dogotovila, če bi po tem patentu samo uravnanje dopušeno bilo.

§. 26. Če se posestnik služnega zemljiša in vživavci služnih pravic zavolj vrednosti letnega vžitka med sabo ne morejo zastopiti, je treba to vrednost po zvedenih možéh prerajati dati, ki bodo stroške, ktere vživanje teh pravic vživavcu prizadeva, odsteli in čisti znesek, ki vživavcu po tem ostaja, prerajati; za podlago prerajbe bojo jemali ceno, o kateri so se vdeleženci med sabo zastopili, ali pa srednjo ceno iz tistega kraja od leta 1836 do konca leta 1845. Ako takdajna cena ni več znana, ali če uterjeni pomislili zoper njo govoré, imajo praviloma zvedeni možé to ceno odločiti.

§. 27. Od vrednosti letnega vžitka, ki se ima odkupiti, se odbije letni znesek tistega odrajt-vila, ki ga je nasproti dajal vživavec služne pravice posestniku zemljiša; vrednost tega odrajt-vila se po odločbah §. 26. prerajtuje. Kar čez ostane, je vrednost, ktera dvajsetkrat vzeta dá v denar spreobrnjeni kapital odkupljene pravice.

§. 28. Če se pa namest dnarja za odkupšino en kos zemljiša odstopi ali zemljiše razdeli, se ceni vrednost tega zemljiša po prihodkih, ki se dajo stanovitno iz njega dobivati, tedaj po srednji meri sedanjih in prihodnjih pridelkov. O tido-ločbi se zastopijo vdeleženci med sabo ali pa razsodijo zvedeni možé.

§. 29. V gruntih bukvah na služno zemljiše vpisane pravice (to je, hipotekarne pravice) zgubé svojo veljavo zastran tistega kosa, kateri se komu za odkupšino prepustí. Tiste gruntne dolžnosti, ktere po svoji natori na odstopljenem ali razdeljenem zemljišu ostanejo, ali ktere se zavoljo kmetovanja zopet na novo dopustiti morajo, se morajo pa v rajtingo vzeti, kadar se vrednost zemljiša odločuje.

§. 30. Zemljiše se smé pa samo tistikrat za odkupšino odstopiti ali razdeliti (na parte), če je po tem še mogoče, del s pridom obdelovati. Tudi je pri tem, kolikor je moč, vselej na to gledati, da to, kar na vsacega pride, bolj skupej leži, to je, da so posestva bolj arondirane. — Če ni mogoče, da bi se dnarna vrednost vživane pravice z odstopljenim zemljišem čisto poravnala, in bi se vdeleženci zavolj tega razločka nikakor zedinili ne mogli, se ima ti razloček z dnarji poravnati.

§. 31. Če se gojzd (boršt) odstopi, se praviloma (za navadno) ne smé tako odstopiti, da bi se razkosil na posebne parte vživavcom služnih pravic, ampak za celi kraj ali za celo sosesko (občino, komun) ali pa za vse vživavce skupej.

S takimi gojzdi je zastran gojzdnarskega var-

stva (policije) tako ravnati kakor z soseskinimi (občinskimi) gojzdi.

§. 32. Za odkup dano zemljiše, kakor tudi vžitek v gojzdu, ki je soseski po §. 31 odločen, spada h tistemu zemljišu, s kterega posestjo je bilo do tega časa vživanje na tujem gruntu združeno.

Kadar se pa odkupni kapitali dajejo, je treba gledati, da se pravice družih ljudi po danih postavah varjejo. (Konec sledí).

Kakšna je sorodnost Slavenov z Indianci.

Razložil Davorin Terstenjak.

Iz rokopisa: »Kdo so bili Noričani in Panonci, Kelti ali Slovenci?«
(Dalje.)

2. Kaste.

Indijske:	Slavski rodovi po indiskih kasta-h imenovani:
Baniani. Paniani (kupci)	Panonci (Sigynnae Herod.)
Visas (Vizas) (Arrian Indic. cap. XI.)	Bizjaki Horvati, Zagorci, kraj štajerske meje se velijo Bizjaki. Boji (?)
Kšatryas (bojaki)	Norici.
Nairas, Nairs, Nairi (moži, gospodarji)	

1. Opazka. Ker tri betve Bojov nam stari spisatelji z raznimi sedeži imenujejo in ker ime BOIVS s pri- in prestavkom BELLICVS¹⁾, kakor tudi ime BARVS (od bor, bellum, pugna) sila dostikrat se na rimskoslovenskih kamnih v Noriku najde, me močno mika v Bojih spoznati Slavene, — ali ktera betva je slovenska? Zgodovina Bojov še je zmiraj v veliki temi zakopana, pa ne obupajmo! Tudi tukaj se bo daniło²⁾.

2. Opazka. Jaz sim ime Norici v spisu „o Ambidravih“ po zgledu nekterih drugih historiskih preiskovavcov izpelaval iz „na hori“ *en ὄρος*, al po mnogostranskem pretuhtovanju sim se prepričal, da so Noričani in gotovo tudi Herodotovi severni Neuri nasledniki indijske kaste Nair (nair, nara, pomeni moža, gospodarja), ktera še današnji dan kraj boka malabarskega stanuje. Le tako je mogoče si razjasniti: zakaj toliko lastnih imen v Noriku: MVSO, MVSON, MVSA (Muž, Mužon, Muža = Mužača) in latinskih MASCVLVS, MASCIVS, VIRIATVS, VIRIATA³⁾, na spominkih se najde. Berž ko ne se bo tudi stara Noreja najti dala. Nestor piše „Narci“ prav naravno.

3. Reke.

Indijske.	Slavenske:
Dorias	Turja, imen dosti potokov in reči po Slavenskem.
Sabura	Sabaris, rečica, pri kateri je stara Sabaria ležala.
Jomanes, zdaj Jamuna	Jamno, Jamnika, vas in potok na Štajerskem.
Tynna	Tinsko, Tinska, vas, hrib in potok na Štajerskem.
Kainas	Kaina, ponemčano Kainah, reka na Štajerskem. Kenne lastno ime slov. rodovin.
Baris	Baristen (Boristenes).
Atabas, Palandas	primeri lastna imena na rimskih kamnih PALANDINVS, ATEBOD in severnoslav. Hotbudz (Muhar 423.)

¹⁾ Muhar Gesch. der Steierrn. I. stran 380. 361. Ankershofen Gesch. Krth. 517.

²⁾ Nisim jez prvi, kateri Boje (primeri severnoslav. Bojare) za Slavene ima. Ze v letu 1825 je prof. Laube (Archiv für Gesch. u. Geogr. Jahrg. 1825 N. 92. u. 93.) po jezikoslovnem sledu imen rek Leha, Atesis itd. dokazati si prizadeval Bojov slavsko narodnost.

³⁾ Ravno tam 382. 419. 426. 427. 423.

NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Novice izhajajo v Ljubljani
vsak teden dvakrat, nam-
reč v sredo in saboto.

Odgovorni vrednik **Dr. Janez Bleiweis.**

Veljajo za celo leto po pošti
4 fl., scer 3 fl., za pol leta
2 fl. po pošti, scer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XI.

V saboto 6. augusta 1853.

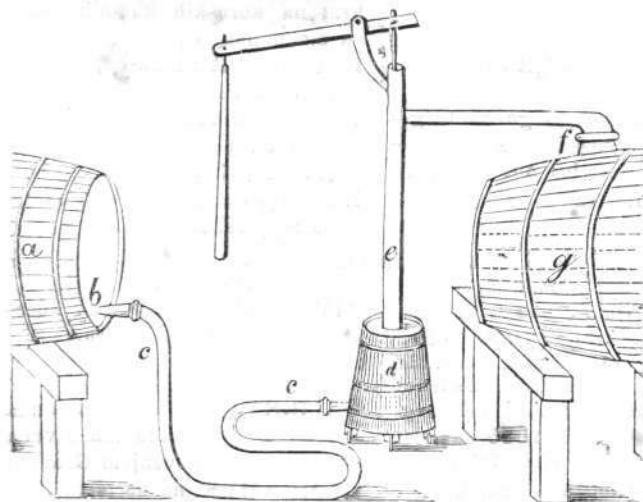
List 63.

Vinski vlak.

Slavni gosp. Matija Vertovec nam svetuje v svoji neprecenljivi knjigi „Vinoreja“ imenovani, mošt iz badnja v sode po usnjati cevi spravljati, da pri tem pretakovanju vinski cvet (alkohol) iz mošta ne uide, ampak z moštom vred v sode pride, ker je vino potem veliko boljše.

Po ti šegi mošt iz badnja v sode spravljati je pa le tam mogoče, kjer je bendimski hram (falador) nad vinskim keldrom, drugod ne.

Ker pa veliko vinorejcev te priprave ali tako napravljenih vinskih hramov nima, se tudi vsi tega postreči ne morejo. Tudi meni se je taka godila, zato sim si pred dvema letama omislil napravo, kakor jo sledeča podoba kaže, in ker mi je v veliko korist in mi skorej nad keldrom hram nadomestuje, jo podam vinorejcom v prevdarek in porabo.

Čerka *a* kaže badenj, iz katerega se mošt pretakava, pri čerki *b* je kolkun, kamor se lesena kanala ali pipa utakne, na katero se usnjata cev *cc* priveže, po kateri mošt teče iz badnja v posodo *d*, ktera mora spodej odpiralo imeti, da se večkrat izpere; ta usnjata cev mora pa tako dolgabit, da se lahko vino iz nar daljnega soda pretoči. *e* je vlak ali pumpa, ktera mošt iz posode *d* kviško spravlja in pri čerki *f* skozi do dna dolgo usnjato ali platneno cev v sod *g* teče.

Vlak (pumpa) mora na verhu med lesom in železom dobro zadelan biti, da zrak z vinom v dotiko ne pride. Cela naprava naj bo, kar naj bolj more, lahka, da jo človek samotež po hramu prenesti zamore; pa še boljši je, ako se ta naprava

na škripcéh napravi, da se od enega kraja v drugzega prepeljati zamore.

Ta naprava ni le bendimski čas pri moštu, ampak tudi pri presnemovanju vina koristna. Mojster vinoreje nam močno priporoča: vino tudi v tem času varovati dotike zraka (ljufta), da vino moči ne zgubi.

Brez te naprave pa vino iz enega soda v drugzega pretočiti skor ni mogoče, da bi zrak zraven ne prišel, ker, če se v brentač toči in iz brentača v lijak (trihhtar) zлива, se vino z zrakom zmešati mora, in z zrakom več cveta odide.

Koristna je ta pumpa pri presnemanju in v bendimskem času, ker, namesto 3, 4 do 5 delavcov en sam in prav lahko vse opravi, vino se boljši obderži, in se ga nič ne izlije. Več delavcov, več se vina popije, in več nerodnosti se zgodi.

Prav bi bilo, ako bi slednji vinorednik ali pa saj vsaka sosenska enega ali dvoje tacihih vlakov napravila.

Iz Šent-Vida nad Ipavo.

Andrej Puhor, posestnik.

Nova cesarska postava,

ktera zadeva služnosti ali servitute v gojzdihi in na družih zemljiših.

(Konec.)

Tretji odloček.

Določila, kako izpeljevati ukaze tega patenta.

§. 33. Za izpeljavo te postave se bode v vsaki deželi postavila deželna komisija; zraven nje pa bo po potrebi več alimanj njej podložnih krajnih komisij. Deželna komisija, kteri bode od ministra notranjih oprav nasvetovani in od Njihveličanstva izvoljeni predstopnik predstavljen, bode vzeta iz zvedenih mož stanū živavcov služnih pravíc in pa posestnikov služnih zemljiš, in bode naravnost pod vodstvom ministerstva notranjih oprav stala.

§. 34. Bode pa deželna komisija, kteri se bojo še cesarski sodniki pridali, razsojevala vse v §. 7. pod čerkami *a*, *b*, *c*, *d*, *e* in *f* naštete reči, ako bi zastran njih kak prepír vstal, ker za te reči ni nobena pravda pred drugim sodnikom pripušena.

Komur v teh rečéh razsodba te komisije ni po volji, naj se pritoži zadnji čas v šestih tednih pred ministerstvom notranjih oprav, ktero bo s poklicanimi svetovavci naj višje sodnije na Dunaji to reč končno in veljavno razsodilo.

§. 35. Vse druge zadeve razsojuje deželna komisija, pa tako, da sme vsak, toda zadnji čas v šestih tednih, pri nji podati pritožbe na ministerstvo notranjih oprav.

§. 36. Krajne, to je, v posameznih krajih postavljene komisije pa imajo pozvedovati vse, cesar deželna komisija za razsodbo potrebuje; one sprejemajo tudi sprave (zglihenge), in od njih dokončane obravnave predlagajo s svojimi nasveti deželni komisii v razsodbo.

§. 37. V razsodbah deželne komisije ima natanjko zapisano biti: od kdaj uravnava ali odkupljenje svojo moč zadobi.

Kadar je pa sila, mora deželna komisija, dokler uravnava ali odkupljenje ni še v djanje stopilo, kakošno začasno napravo zaukazati, ktera je okolščinam primerna. Pritožbe zoper začasne naprave pa ne morejo ustanovljenja te naprave overati.

§. 38. Končnoveljavne razsodbe in pa poterjene sprave (zglihenge) imajo ravno tisto veljavnost kakor sodbe cesarskih sodnij ali pred sodnijami sklenjene sprave; ako tedaj vdeleženci za nje naprosijo, jih morajo civilne sodnije dognati.

§. 39. Popisovanje in postavljanje mej ali konfinov, kadar je zemljiše odstopljeno ali razdeljeno bilo, kakor tudi izbrisanje in prepisovanje zemljiš v gruntnih bukvah, je v dotičnih kancelijah iz službene dolžnosti opravljati, in tudi vpisanih (hipotekarnih) upnikov ni treba za to zaslšati, ker oni nimajo nobene pravice temu zopergovoriti.

§. 40. V tacih zadevah, kjer je kakšnega posebnega znanstva potreba, imajo komisije zapri-sežene zvedence poprašati, kaj oni menijo.

§. 41. Pri obravnava po tem patentu ni treba, da bi izrekli, sprave in dovolitve vdeležencov ali njih namestnikov v dosego pravne veljavnosti se morale zgoditi s pripušenjem v gruntnih bukvah vpisanih upnikov, ali s privoljenjem pričakovavcov ali skerbnikov (kuratorjev) tistega posestva, ki je z zavezo substitucije, fidejkomisa ali fevda obteženo, ali da bi upravne ali varstvine gosposke morale v to dovoliti.

§. 42. Vse dokazne pisma, pisanja, obravnave in vsi vpisi v gruntne bukve so prosti štem-peljna, vsake davšine in poštne. Stroške tega opravljalstva nosi vsaka dežela.

Stroške za popisovanje in postavljanje mej (konfinov) plačujejo tisti, ki so v ti reči zapopadeni. Če se vradno delo le zavoljo tega opravlja, ker je kdo vdeleženih zato prosil (provociral), pa ni podal prošnje v tistem času, ki ga je komisija označila, plačuje prošnik stroške krajne komisije.

§. 43. Od tistega dne, ko pride pričijoči patent na dan, se take pravice, ktere po §. 6. pod čerko a mora gosposka iz službine dolžnosti v obravnavo vzeti, ne morejo več priposestovati (za dolgoletno posest pridobiti) in popred že začeta posest, ktera pa vendar ni še do polnega priposestovanja terpela, preneha s tem dnevom. Take pravice se pozneje sploh drugači ne morejo pridobiti, kakor samo z napisanim kontraktom, po testamentu, ali pa z razsodbo pri razdelitvi vkupnih zemljiš in to le takrat, ako gosposka najde, da pripušena služnost kmetijstvu dežele sploh ne škodje in se tedaj vživanje take pravice zamore pripustiti. Nikdar pa se ne sme pogodba (kontrakt) tako narediti, da bi pripušena služna pravica ne bila odkupljiva. Če

se je tak pristavek naredil, ne velja nič in se šteje, kakor da bi ga ne bilo. —

To so zaukazi tega patenta, kterege so dali cesar 5. julia t. l. s tim poveljem, da ga imajo ministri notranjih oprav, pravosodja in dnarstva do-veršiti, in vse potrebne, ti patent zadevajoče ukaze, poduke in navode dajati.

Kakšna je sorodnost Slavenov z Indianci.

Razložil Davorin Terstenjak.

Iz rokopisa: »Kdo so bili Noričani in Panonci, Kelti ali Slovenci?« (Konec.)

4. Mesta.

Indiška.	Slavenska:
Ortura	Končnica na „tur“ se najde v Sorigitur (Bojodurum?)
Sabura	Sabaria.
Komara	Komarnica, vas na Štajarskem.
Muziris	Muzirje, Mozirje, terg v Celjskem kraju.
Ariaka	Ariavci, vas na Štajarskem.
Našika	Našice, več vasi v jugoslav. deželah.
Binagora	Vinagora, Vinica na Štajarskem in Horvatskem.
Goria, Nagara	Gorica, Na gori.
Arsa	Arsia, reka v Istrii (Plin.)
Botra, Palimbotra	Boterna, vas blizo Radgone.
Kandala	Kandalika (Candalice), rimska postaja na Sablah Peuting-rovih v koroški deželi.
Ceteum	Cetinje.
Berabona *)	Primeri: končnico „bona“ v imenu mesta Vindobona.
Kosa	Koson, Kosonius, se najde dosti-krat na koroških kamnih, tudi se omeni neka Civitas Cossonum.
Rhizala (Ricala)	Rhicionium, Rizionium, Ricinium v Dalmaciji.
Larica, mogočna tergo- vaska država (Las- sen Ind. Alterth. I. 151.)	Larice, Larike, rimska postaja na tabl. peuting. in v Itiner. Anton. (kje?)
Latika	Lotodos (polatinč.) rimska postaja na Štajarskem (kje?)

Imena oséb.

Indiška:	Slavenska:
Ajmir, ime indiškega kralja (1000 po Kr.) (James Mill. Gesch. des brittisch. Ind. II. str. 186.)	AIMAR (Ankershofen.) na koroških kamnih (Ankershofen.)
Kalingar, ime indiškega kneza 1035 po Krist. (Mill. stran 191.)	CALIGENA na rimskih kamnih. Kaligarič rodovina živeča v Ptuj in Slovenjem Gradcu.
Ram, ime indiškega kneza	RAMRAMVS, na noriških rim- skih kamnih. (Ankershofen.)
Kabul, Kandahar, po- krajini indiški	Primeri: imena slovenskih rodo- vin: Kafal, Indahar, In- dihar.
Kikeri, indiški rod (Mill. 198.)	Kiker, rodovina kranska, Ki- ker, otok v zemlji serbskih Narečanov (Safar. II. 267.)
Čiligi, pleme indiško (Mill. 210.)	Čiligi, rodovina koroška živi tudi zlo razširjena v Mariboru in v okolici njegovi.

*) Lastna imena Boniat, Boniata, Bonia, Bonon se pogosto najdejo na rimskih kamnih (Muhar 393. 429.) Glavno mesto Buriov, ktere nekteri Nemcem prištevajo, se je ve-lelo Bunitum. Ime Burrus se pogosto najde na nori-ških kamnih (Muhar 350), Bhur, skrivno delo; Brama pomeni v indiški mitologiji zemljo. Glej Vollmer 279.